

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์บอกเล่าเมืองสงขลา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488) ผู้วิจัยได้สรุปผลในการวิจัยและขอเสนอตามลำดับดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์เมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองสงขลากับทหารญี่ปุ่น และสภาพความเป็นอยู่ของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวเมืองสงขลาต่อกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ประชากรประเภทเอกสาร ได้แก่ เอกสารชั้นต้น ประกอบด้วย จดหมายเหตุ หนังสือราชการที่ออกจากกระทรวงมหาดไทย เอกสารสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี รายงานการประชุม และเอกสารชั้นรองประกอบด้วยหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองสงขลา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

1.2 ประชากรประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่เกิดก่อน พ.ศ. 2475 และยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน มีและเคยมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอสทิงพระ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีลักษณะเป็นคำถามที่เรียงเรียงขึ้นโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มาจากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการ ทหาร และประชาชนทั่วไป เป็นข้อมูลสัมภาษณ์ส่วนบุคคลของผู้ถูกสัมภาษณ์

2.2 ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งใช้สัมภาษณ์ประชากรบุคคล อันประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ 4 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

2.2.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองสงขลากับทหารญี่ปุ่น และสภาพความเป็นอยู่ของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

2.2.4 ทักษะคติของชาวเมืองสงขลาต่อกองทัพญี่ปุ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ลักษณะดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่มีเนื้อหาและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ประชากรบุคคลตามหัวข้อคำถามปลายเปิดที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร และจากประชากรบุคคลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Historical Analysis) แล้วนำเสนอโดยการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายถึงสภาพการณ์เมืองสงขลา ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองสงขลากับทหารญี่ปุ่น สภาพความเป็นอยู่ของชาวเมืองสงขลา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และทัศนคติของชาวเมืองสงขลาต่อกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการณ์เมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

สภาพการณ์เมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สรุปผลการวิจัยตามประเด็นต่อไปนี้

1.1 เมืองสงขลาในฐานะเมืองยุทธศาสตร์สำคัญทางภาคใต้ เมืองสงขลาจัดเป็นเมืองที่มีพื้นที่ที่ประชิดกับพรมแดนมลายูที่อำเภอสะเดา การที่ญี่ปุ่นสามารถบุกยึดเมืองสงขลาได้ก็จะอาศัยเมืองสงขลาเป็นเส้นทางเดินทัพผ่านไปยังมลายู ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษได้โดยสะดวก และจะสามารถจู่โจมเอาชนะกองทัพอังกฤษที่ประจำอยู่ในมลายู ตลอดจนสิงคโปร์ได้โดยง่ายและรวดเร็ว ดังนั้น สงขลาจึงเป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางภาคใต้ที่ญี่ปุ่นมีความตั้งใจที่จะบุกยึดให้ได้

1.2 กระบวนการบุกยึดเมืองสงขลา อาจจำแนกผลการวิจัยตามประเด็นต่อไปนี้

1.2.1 การวางแผนล่วงหน้าก่อนการบุกยึดเมืองสงขลา ญี่ปุ่นมีการวางแผนล่วงหน้าที่จะบุกยึดเมืองสงขลาเป็นเวลาหลายปีด้วยวิธีการที่แนบเนียน ดังเช่นการส่งคนเข้ามาประกอบอาชีพต่าง ๆ แล้วอยู่อย่างกลมกลืน เป็นมิตรที่สนิทสนมกับชาวเมือง เช่น เป็นพ่อค้า บ้าง เป็นหมอบ้าง หมอฟันบ้าง ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วบุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่สอดแนม และลักลอบหาข้อมูลต่าง ๆ ภายในตัวเมืองสงขลา เพื่อเตรียมการบุกยึดตามแผนที่ได้วางไว้

ล่วงหน้าเป็นอย่างดี นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังได้แอบจัดเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนยานพาหนะอย่างครบครัน เพื่อใช้ในการบุกยึดเมืองสงขลา

1.2.2 จุดปะทะระหว่างกองกำลังฝ่ายไทยกับกองกำลังฝ่ายญี่ปุ่น ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกเมืองสงขลา ตั้งแต่เริ่มต้นวันใหม่ของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 แล้วเกิดการปะทะกับกองกำลังต่าง ๆ ของฝ่ายไทยตลอดวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เริ่มต้นที่การปะทะกับตำรวจไทย ณ บริเวณกองกำกับการตำรวจภูธรสงขลา จุดปะทะต่อมาคือบ้านสำโรงบริเวณเขารูปช้าง โดยมีกองกำลังฝ่ายไทยได้แก่ กองพันทหารราบที่ 41 และกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 13 จากค่ายสวนตุลเป็นฝ่ายตั้งรับกองกำลังญี่ปุ่น และจุดสุดท้ายเป็นจุดปะทะที่รุนแรงที่สุด บริเวณควนแม่เตย และบ้านน้ำน้อย หรือเขาบันไดนาง ภายใต้อาณัติของกรมทหารราบที่ 5 จากค่ายคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ ผลการปะทะกันทุกจุด ปรากฏว่าฝ่ายไทยเป็นฝ่ายต้องถอยหนี เพราะเสียเปรียบทั้งด้านกำลังคนและกำลังอาวุธ แต่ก็ต่อสู้เต็มความสามารถ เป็นเหตุให้ทหารญี่ปุ่นต้องเสียชีวิตจำนวนมากเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามได้มีการเจรจาเลิกรบกันในตอนเย็นของวันเดียวกัน และฝ่ายไทยก็ยอมให้ฝ่ายญี่ปุ่นเดินทัพผ่าน โดยอำนวยความสะดวกให้ตามที่ญี่ปุ่นต้องการ

1.2.3 การรุกรานของฝ่ายสัมพันธมิตรต่อกองทัพญี่ปุ่น เป็นการนำเครื่องบินทิ้งระเบิดเมืองสงขลา รวม 4 ครั้ง ครั้งแรกที่ทิ้งระเบิดในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484 บริเวณเรือนจำ ตลาดสด และวัดคอนรัก ครั้งที่ 2 และ 3 ไม่ทราบวัน โจมตีที่แน่นอน แต่ความเสียหายเกิดขึ้นถึง 4 จุด ได้แก่ ทางรถไฟหน้าวัดหัวป้อมนอก โรงเรียนการช่างสตรี ถังน้ำมันของทหารญี่ปุ่น และบ้านพักศึกษาธิการจังหวัด รวมทั้งตึก Joyak ที่ตั้งอยู่บริเวณถนนนครใน แต่ครั้งที่รุนแรงที่สุด คือ ครั้งที่ 4 ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2488 บริเวณตลาดใหม่ โรงไฟฟ้าและโรงเรียนช่างไม้

2. ชีวิตของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ชีวิตของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยสรุปผลการวิจัยตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองสงขลากับทหารญี่ปุ่น ชาวเมืองสงขลาส่วนใหญ่ไม่เกลียดชังทหารญี่ปุ่น และทั้งสองฝ่ายมักจะแสดงมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน กล่าวคือ ฝ่ายทหารญี่ปุ่นมักให้ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือแก่ชาวเมืองอยู่เสมอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ช่วยเหลือ

แรงงาน มอบปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้ในระหว่างสงคราม และการอำนวยความสะดวก การคุ้มครองความปลอดภัยให้ เป็นต้น ส่วนชาวเมืองก็จะชอบตกทาย พุดคุย หยอกล้อ นำพืชผลที่ปลูกมาให้ หรือขายของในราคาถูกแก่ทหารญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามยังมีชาวสงขลา จำนวนหนึ่งที่เกิดภัยขัดและแสดงพฤติกรรมต่อต้านทหารญี่ปุ่น เพราะถือเป็นศัตรูเข้ามารุกราน จนเป็นเหตุให้เมืองสงขลาตกอยู่ในภาวะสงคราม ชาวบ้านต้องเผชิญกับความอดอยากเรื้อรัง เสี่ยงสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมากไม่น้อย

2.2 สภาพความเป็นอยู่ของชาวเมืองสงขลา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
ชาวเมืองสงขลาจำนวนมากต้องเผชิญกับภาวะการขาดแคลนปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างหนัก โดยเฉพาะยารักษาโรคและเครื่องนุ่งห่ม จนต้องหาสิ่งอื่นมาทดแทนปัจจัยทั้งสองประการนี้ หนึ่ง เหตุแห่งความขาดแคลนนอกจากจะเกิดจากภาวะสงครามแล้วยังเกิดจากภัยภัยคุกคามของข้าราชการที่มีพฤติกรรมคอร์รัปชันเข้าของที่ได้รับแจกจากส่วนกลาง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่มากที่รัฐบาลต้องหาทางแก้ไขในขณะนั้น

3. ทักษะคติของชาวเมืองสงขลาต่อกองทหารญี่ปุ่น

ชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทั้งพวกที่มีทัศนคติด้านบวก และพวกที่มีทัศนคติด้านลบต่อทหารญี่ปุ่น สำหรับพวกที่มีทัศนคติด้านบวกจะมองทหารญี่ปุ่นอย่างชื่นชมยกย่องว่าเป็นผู้มีระเบียบวินัยเคร่งครัด มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่สูง มีความซื่อสัตย์ และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนไทย ส่วนพวกที่มีทัศนคติด้านลบ จะมองทหารญี่ปุ่นว่าเป็นผู้มาสร้างความทุกข์ยากเดือดร้อนให้กับประเทศไทย ให้กับเมืองสงขลา บางคนก็รังเกียจพฤติกรรมการแสดงออกบางอย่างของทหารญี่ปุ่น เช่น การชอบแก้ผ้าหรือนุ่งผ้าเดี่ยวเพียงผืนเดียว การเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะ การปีสสาวะบริเวณสถานีรถไฟ หรือตามที่โล่งแจ้ง ตลอดจนการตบหัวตบหน้าผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างรุนแรง ซึ่งในบางครั้งก็นำวิธีนี้มาใช้กับคนไทย จึงมีคนไทยไม่พอใจ เพราะรับวัฒนธรรมของญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้นไม่ได้

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์บอกเล่าเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ปราบกฏผลดังนี้

1. ความสำคัญของเมืองสงขลา

ความสำคัญของเมืองสงขลาในฐานะเมืองยุทธศาสตร์สำคัญทางภาคใต้ แม้ว่าภาคใต้จะมีใช้ศูนย์กลางของประเทศไทย แต่ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าในสงครามโลกครั้งที่ 2 พื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศไทยในหลาย ๆ จังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองสงขลาซึ่งตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ญี่ปุ่นจะต้องใช้เป็นที่เคลื่อนพลไปสู่มลายูและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นฐานทัพสำคัญของอังกฤษได้โดยง่าย เพราะสงขลามีพื้นที่ของอำเภอสะเดา เป็นชายแดนภาคใต้ที่ติดต่อกับรัฐปะลิสของมลายูอาณานิคมของอังกฤษคู่สงครามของญี่ปุ่น

จากการสัมภาษณ์พันตรีเกร์ หาดูชนบท พันตรีรอด แต่งอ่อน และนายโกวิท ศิริวัฒน์ ทั้ง 3 ท่านต่างมีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับประเด็นความสำคัญของเมืองสงขลาในฐานะที่เป็นเมืองยุทธศาสตร์สำคัญทางภาคใต้ เพราะมีทางเข้ามลายูได้โดยง่าย ดังนั้น ญี่ปุ่นจะต้องบุกยึดเมืองสงขลาให้ได้ตามแผนยุทธศาสตร์ที่ว่า หากยึดสงขลาได้ก็เท่ากับก้าวเข้าไปในมลายูของอังกฤษครึ่งหนึ่งแล้ว จะเห็นได้ว่าความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 ท่าน มีความสอดคล้องกับอัญชลี สุขดี ผู้วิจัยเรื่อง “ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นของไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484 - 2488)” และทวี ชีระวงศ์เสรี ผู้วิจัยเรื่อง สัมพันธภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น มีความเห็นตรงกันว่าประเทศไทยจัดเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เป็นเอกราชโดยตลอดมา โดยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของฝ่ายตะวันตก แม้แต่อังกฤษและฝรั่งเศส ได้พิจารณาถึงฐานะของประเทศไทยว่า เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญมากในเขตภูมิภาคนี้ และอาจจะยื่นมือเข้ารับประกันความปลอดภัยของไทย (กระทรวงต่างประเทศเพิ่มสงครามโลกครั้งที่ 2 (W.W.2) เรื่องการประชุมอังกฤษ - ฝรั่งเศสที่สิงคโปร์ พาดพิงถึงไทย อ้างถึงในอัญชลี สุขดี 2525 : 4 และทวี ชีระวงศ์เสรี 2524 : 193)

สำหรับกระบวนการบุกยึดเมืองสงขลา จากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ หลายท่าน ทำให้ทราบว่าญี่ปุ่นได้มีการเตรียมการล่วงหน้าเป็นเวลาหลายปี ได้ใช้วิธีการที่แยบยลด้วยการส่งแนวที่ห้าเข้ามาสอดแนม คอยเก็บข้อมูลด้านยุทธศาสตร์ของเมืองสงขลา ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านต่างให้ข้อมูลที่ตรงกันและยังมีความสอดคล้องกับเอกสารหลายเล่ม ได้แก่ ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา โดย ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร ที่ได้ให้ข้อมูลเรื่องการวางแผนล่วงหน้าก่อนการยกพลขึ้นบก ญี่ปุ่นได้ขออนุญาตตั้งสถานกงสุลประจำสงขลาโดยมี นายคัทสุโน เป็นกงสุล และยังลักลอบเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ สำนวนความลึกของระดับน้ำทะเล มีการทำแผนที่ สำนวนระยะทางและเส้นทางคมนาคมจากไทยสู่มลายู จากการ

สำรวจของนายคัทสุโน พบว่าเส้นทางสงขลา – หาดใหญ่ เป็นเส้นทางสำคัญมาก เพราะเป็นเส้นทางที่สามารถเดินทัพเข้าสู่มลายูได้ง่ายดายและรวดเร็ว (ศรีสมร เบญจพลางกูร 2539)

เส้นทางสงขลา-หาดใหญ่ ที่นายคัทสุโนกล่าวถึง คือ เส้นทางถนนไทรบุรี-หาดใหญ่ที่กองกำลังญี่ปุ่นได้ปะทะกับกองทัพทหารราบที่ 5 ค่ายคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ มีพันโทขุนแถวเถกิงพล เป็นผู้บังคับกองพัน ณ บริเวณควนแม่เตยกับบ้านน้ำน้อย ระยะทางระหว่างควนแม่เตยกับบ้านน้ำน้อย ห่างกันประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นการรบกันท่ามกลางความมืด ฝ่ายไทยได้เปรียบเพราะชำนาญภูมิประเทศมากกว่า แต่ก็เสียเปรียบด้านกำลังเนื่องจากญี่ปุ่นมีกำลังที่เหนือกว่า หลังจากที่ได้มีการเจรจาเลิกรบกันแล้ว ฝ่ายไทยจึงยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านโดยอำนวยความสะดวกให้กับกองกำลังญี่ปุ่น

อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าในการปะทะกันระหว่างกองกำลังฝ่ายไทยกับฝ่ายญี่ปุ่น ความเสียหายที่เกิดจากการโจมตีของกองกำลังญี่ปุ่นมิได้มีความรุนแรงมากนัก ฝ่ายญี่ปุ่นพยายามหลีกเลี่ยงการปะทะกัน และไม่ใช้อาวุธหนัก คือ ปืนใหญ่ แม้ว่าจะมีการใช้กำลังทางอากาศก็เพื่อข่มขู่ ป้องปราม ทั้งนี้เป็นเพราะญี่ปุ่นไม่เคยคิดว่าประเทศไทยเป็นศัตรู จึงไม่มีเจตนาที่จะยึดครองประเทศไทย แต่คาดหวังที่จะรับความร่วมมือจากไทย ญี่ปุ่นพยายามชักจูงให้เห็นว่าการสู้รบที่เกิดขึ้นเป็นการสู้รบเพื่อชาวเอเชีย ญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา ดังปรากฏในข้อเสนอที่นายทสุ โบกามิ อัครราชทูตญี่ปุ่นได้เข้าพบนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ (นายกรัฐมนตรีไปราชการเพื่อตรวจดูแนวป้องกันทางทหารที่จังหวัดพระตะบอง) โดยให้ตอบภายในเวลา 02.30 น. ของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 มีใจความดังนี้ (สสร.รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) จันทรที่ 8 ธันวาคม 2484 หน้า 6)

“...เพราะฉะนั้น เราชาวเอเชียจึงต้องร่วมกันเพื่อทำเอเชียให้เป็นของเอเชีย บัดนี้ ญี่ปุ่นได้เตรียมสู้รบกับข้าศึกของเรา แต่ไม่ใช่จะมาต่อสู้กับไทยเลย ถึงหากจะได้ต่อสู้กันและได้ผ่านไปแล้ว ก็จะไม่ถือว่าไทยเป็นข้าศึกเลย แต่หากว่าไทยจะเข้าร่วมเป็นมือเดียวกันแล้ว เอเชียซึ่งเป็นของชาวเอเชียจะเป็นอันสำเร็จแน่ ฉะนั้น ความหวังของญี่ปุ่นซึ่งหวังว่าประเทศไทย อันเป็นประเทศที่มีเอกราชสมบูรณ์ และเจริญก้าวหน้าโดยรวดเร็ว... เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นขอความร่วมมือกับไทย ก็โดยวิธี สันติภาพและมิตรภาพ ที่รัฐบาลจะขอก็คือข้ามผ่านดินแดนไทยนั้น ก็โดยความจำเป็นทางยุทธศาสตร์เท่านั้น... และขออย่าให้กองทัพทั้งสองต้องปะทะกันเลย โดยแน่แท้ เราไม่ถือว่าไทยเป็นศัตรูของเรา ฉะนั้น ญี่ปุ่นหวังว่าไทยจะมีความ

สามัคคีร่วมมือ

กับญี่ปุ่น ขอให้ท่านบริหารจัดการในทางที่สมควร ซึ่งไม่ให้เกิดมีอันตราย ซึ่งอาจจะเกิดปะทะกันที่ชายแดนทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศด้วย...

เนื่องจากนายกรัฐมนตรีไม่อยู่ในกรุงเทพ จึงขอยืดเวลาคอยคำตอบออกไประหว่างที่คณะรัฐมนตรีนั่งประชุมรอการกลับของนายกรัฐมนตรี จนถึงเวลาประมาณ 7.00 น. นายกรัฐมนตรีได้เดินทางถึงกรุงเทพและเข้าที่ประชุมเวลา 06.50 น. ที่ประชุมตกลงเห็นชอบเวลา 7.30 น. ที่จะสั่งให้ฝ่ายไทยหยุดยิง และยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทยได้ แต่กว่าจะแจ้งคำสั่งหยุดยิงไปยังจังหวัดต่าง ๆ ที่กำลังต่อสู้กันอยู่ก็เสียเวลาหลายชั่วโมง เพราะการสื่อสารถูกตัดขาดและถูกทำลาย

2. ชีวิตของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ชีวิตของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับทหารญี่ปุ่น จากการสัมภาษณ์ชาวเมืองสงขลาที่มีภูมิลำเนาในเขตอำเภอเมือง ได้พบว่า มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับทหารญี่ปุ่นเป็นอย่างดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเมืองสงขลา ก่อนหน้านี้ได้มีชาวญี่ปุ่นเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพ เป็นทั้งพ่อค้า วิศวกร นายแพทย์ ทันตแพทย์ โดยปลอมแปลงเข้ามาอยู่ในเมืองสงขลาเป็นเวลานาน ความผูกพันใกล้ชิดระหว่างชาวเมืองกับชาวญี่ปุ่นจึงมีเพิ่มขึ้น โดยลำดับ ต่อมาหลังจากที่ไทยยอมรับให้ญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทยได้ เมืองสงขลาจึงเต็มไปด้วยทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาอาศัยเป็นฐานกำลังและหน่วยพลาธิการ เพื่อที่จะยึดมลายูและสิงคโปร์ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษต่อไป การใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างทหารญี่ปุ่นกับชาวเมืองสงขลา ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ประกอบด้วยความมีน้ำใจต่อกัน มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความประทับใจที่ชาวเมืองได้รับจากทหารญี่ปุ่น คือ การได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ได้รับการกล่าวขานจากชาวเมือง

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวเมืองสงขลาต้องเผชิญกับความทุกข์ยากในช่วงสงครามเช่นเดียวกับคนไทยทั่วประเทศ ความยากลำบากที่เกิดขึ้นปรากฏในวารสารธรรมศาสตร์หลายเล่ม ได้แก่ สงครามโลกครั้งที่ 2 : เมื่อญี่ปุ่นบุกภาคใต้ โดยครุณี บุญภิบาล และญี่ปุ่นบุก โดยศิลปชัย ชาญเฉลิม ซึ่งมีข้อความที่สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หลาย ๆ ท่าน ได้แก่ ความอดอยากขาดแคลน

อาหารจะต้องรออาหารปันส่วนของทางราชการ การขาดแคลนเสื้อผ้าจะต้องใช้กระสอบป่าน
นุ่งแทน การหลบหนีระเบิดเมื่อได้ยินสัญญาณเตือนภัยทางอากาศ ทุกคนต้องหนีลงหลุม
หลบภัย เป็นต้น รวมตลอดถึงชีวิตของนักเรียนในช่วงสงครามก็ไม่ได้เรียนเต็มเม็ดเต็มหน่วย
แม้แต่ม้านั่งโต๊ะเรียนในโรงเรียนก็ถูกทหารญี่ปุ่นขนไปทำฟืนหมด นักเรียนต้องนั่งเรียนกับพื้น
แทน พอถึงสิ้นปีการศึกษา ก็ไม่มีการสอบวัดผล แต่ทุกคนก็ได้เลื่อนชั้นหมดจนเรียกกันว่า
นักเรียนรุ่นโตโจ ตามชื่อของนายกรัฐมนตรียุ่ญี่ปุ่น พลเอกชิเคกิ โตโจ

3. ทักษะคติของชาวเมืองสงขลาต่อกองทหารญี่ปุ่น

จากการสัมภาษณ์ชาวเมืองสงขลาพบว่า มีทัศนคติทั้งด้านบวกและด้านลบต่อ
กองทหารญี่ปุ่น ทัศนคติด้านบวก ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมี
สำนึก รักษาคำพูดเป็นที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนความเอื้อเฟื้อ และมีน้ำใจต่อคนไทย ส่วนทัศนคติ
ด้านลบเกิดจากพฤติกรรมความเป็นอยู่ของทหารญี่ปุ่นที่กระทำตัวน่ารังเกียจ ไม่ว่าจะเป็นการ
ตบหัว การตบหน้าผู้ใต้บังคับบัญชา การนุ่งผ้าเตี่ยวและการปัสสาวะในที่สาธารณะ การลงโทษ
ที่รุนแรง ซึ่งคนไทยเห็นว่าเป็นการกระทำที่ป่าเถื่อน

ในขณะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารกลับพบว่า ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร
เหล่านี้ ชาวเมืองสงขลาจะมีทัศนคติต่อทหารญี่ปุ่นในด้านลบเพียงด้านเดียว โดยกล่าวถึง
พฤติกรรมที่น่ารังเกียจของทหารญี่ปุ่นที่ปฏิบัติต่อคนไทย มีการรังแกผู้หญิงด้วยการเอากันบูหรี่
ใส่หน้าอก การเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทยแทนที่จะปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย กลับ
ทำตัวเสมือนอยู่ในประเทศของตัวเอง ทำให้มีเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนไทยกับ
ทหารญี่ปุ่นเกิดขึ้นเนื่อง ๆ ดังปรากฏในเอกสารรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี มีความตอน
หนึ่งดังนี้ (สสร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี (พิเศษ) พุทธที่ 26 พฤศจิกายน 2484 หน้า 3)

“...ญี่ปุ่นเองทำกะกะในเมืองไทย เช่น ใช้เงินเยน เอากันบูหรี่ใส่อกผู้หญิง
ยิ่งกว่านั้น พวกญี่ปุ่นชอบเอาแต่ใจตัวเองเป็นใหญ่ ครั้งหนึ่งมีผู้นำเอาภาพยนตร์
ญี่ปุ่น มิคาโดมาฉายในประเทศไทย พวกญี่ปุ่นไม่ยอมให้ฉาย อ้างว่าเป็นที่นับ
ถือของเขา พวกญี่ปุ่นเองก็บอกว่าแกอยู่ที่ไหน แกจะให้เหมือนอยู่ญี่ปุ่นเสมอ ไม่
ยอมที่จะเชื่อวัฒนธรรมของชาติอื่น จะเอาแต่ใจของตัวเอง...เวลานี้ “อินซีเคนต์” (การ
กระทบกระทั่ง) ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีทุกวัน”

จะเห็นได้ว่าข้อมูลจากเอกสารจะมีทัศนคติด้านลบต่อทหารญี่ปุ่นเพียงด้านเดียว ในขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จะให้ข้อมูลสองส่วนทั้งด้านลบและด้านบวก ในทัศนคติของผู้วิจัยเห็นว่า นำหนักของข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะให้ภาพที่ถูกต้องและชัดเจนกว่า ทั้งนี้ เพราะข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้มาจากประสบการณ์ตรงของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ ซึ่งจะเป็นมุมมองตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในขณะที่ข้อมูลจากเอกสารเขียนขึ้นโดยผู้คนที่อยู่ห่างไกลเหตุการณ์หรือให้ข้อมูลที่รับทราบมาอีกต่อหนึ่ง ผู้วิจัยจึงให้ความเชื่อถือข้อมูลจากการสัมภาษณ์มากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

การทำวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์บอกเล่าเมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ เป็นงานวิจัยที่เน้นการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยมีผู้วิจัยเป็นสื่อกลาง นำเสนอโดยวิธีการบรรยายเชิงวิเคราะห์ ผลจากการสัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ครั้งนี้ คือ

1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ งานวิจัยนี้ต้องอาศัยบุคคลร่วมสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เล่าเหตุการณ์ ซึ่งมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย โดยเฉพาะจุดด้อยที่ผู้สัมภาษณ์ต้องรับฟังเรื่องราวในอดีตของผู้สูงอายุ สมรรถภาพความจำของผู้สูงอายุบางท่านอาจเสื่อมถอยไปตามวัย ผู้วิจัยต้องตระหนักและระมัดระวังที่จะตรวจสอบข้อมูลว่าต้องมีความถูกต้องแม่นยำ สำหรับวิธีการตรวจสอบ มี 2 วิธี ๆ แรกใช้วิธีซักถามจากผู้ให้สัมภาษณ์ท่านอื่น ๆ อีก 1 - 2 คน ว่ามีการเสนอข้อมูลในลักษณะเดียวกันหรือไม่ หากมีข้อมูลที่ตรงกันก็ย่อมเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ อีกวิธีหนึ่งคือ การอาศัยข้อมูลจากเอกสารสนับสนุน เป็นบันทึกความทรงจำของบุคคลร่วมสมัย จัดเป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการศึกษาวิจัยได้เป็นอย่างดี เพราะผู้บันทึกจะบันทึกเรื่องราวได้อย่างสมบูรณ์ มีรายละเอียดมากมายที่จะให้ศึกษาวิเคราะห์ การจดจำเรื่องราวในอดีตย่อมให้รายละเอียดสมบูรณ์มากกว่าการเล่าเหตุการณ์ขณะเป็นผู้สูงอายุ เพราะบางครั้งสุขภาพ สังขาร อาจไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามข้อจำกัดดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นกับทุกคนเสมอไป เพราะผู้สูงอายุบางคนยังสามารถจดจำเรื่องราวในอดีตสมัยเยาว์วัยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีความ

ภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้บอกเล่า ด้วยตระหนักว่าประสบการณ์ในอดีตเป็นสิ่งที่มีความค่าแก่คนรุ่นหลัง ๆ

1.2 ลักษณะพิเศษของการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า การศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าในงานวิจัยนี้มีลักษณะพิเศษกว่าที่เป็นข้อเด่นเฉพาะตัว 2 ประการ ประการแรก คือ เมื่อผู้วิจัยมีปัญหาข้อสงสัยใด ๆ ในข้อมูลที่ได้มา ผู้สัมภาษณ์สามารถกลับไปซักถามเพื่อขอความกระจ่างได้ ซึ่งวิธีการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์บุคคลไม่อาจนำมาใช้กับการศึกษาจากหลักฐานทางเอกสารได้ ข้อเด่นอีกประการหนึ่งของประวัติศาสตร์บอกเล่า คือ ความมีชีวิตชีวา เพราะผู้เล่าเหตุการณ์เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งเป็นคนธรรมดาสามัญได้มีโอกาสเขียนประวัติศาสตร์ ทำให้เรื่องราวที่ศึกษาเป็นไปอย่างมีสีสัน น่าสนใจ และขยายขอบเขตของเนื้อหาได้อย่างกว้างขวาง

1.3 การเลือกกลุ่มบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องตระหนัก งานวิจัยนี้ได้จัดแบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์จากหลายกลุ่มอาชีพ มีข้อพึงสังเกตจากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ผู้มีอาชีพเป็นครูจะมีความสามารถในการเล่าประสบการณ์ได้ดีกว่าอาชีพอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะกลุ่มที่มีอาชีพครูมีความถนัดในการพูด ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนี้จะมีเรื่องเล่าอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน นอกจากนี้การเลือกสรรผู้ให้สัมภาษณ์ที่เหมาะสมกับหัวข้อที่จะศึกษาก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากเมื่อต้องการศึกษาเรื่องการจุดปะทะระหว่างทหารไทยกับทหารญี่ปุ่น ควรตั้งประเด็นถามจากกลุ่มทหาร เพราะเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์การรบด้วยตนเอง ขณะเดียวกันเมื่อต้องการทราบความเป็นอยู่ของชาวเมืองสงขลาในวันญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก ก็ควรถามจากบรรดาผู้คนที่มิภูมิลำเนาอยู่ในตัวเมืองสงขลา ทำให้ได้ข้อมูลที่จะศึกษาได้อย่างละเอียด และครอบคลุมเป้าหมายที่จะศึกษา

1.4 ควรมีการนำงานวิจัยไปใช้ประกอบการสอนในชั้นเรียน โดยกำหนดหัวข้อที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาค้นคว้า เนื่องจากแต่เดิมไม่ค่อยมีผู้สนใจในเรื่องของท้องถิ่น อาจเป็นเพราะไม่มีข้อมูลด้านเอกสารเพียงพอ จะมีก็แต่คนเฒ่าคนแก่ที่ยังหลงเหลืออยู่ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีได้ การสอนที่เน้นวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์มากขึ้น ทั้งนี้โดยวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่อาศัยอยู่ กิจกรรมการเรียนการสอนควรกำหนดหัวข้อให้นักเรียนสัมภาษณ์ปู่ย่าตายาย ญาติผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านหรือชุมชน หัวข้อที่กำหนด ได้แก่ ประวัติชุมชนในช่วงเหตุการณ์สำคัญของประเทศ ประวัติ

ท้องถิ่น ประวัติโรงเรียน ประวัติการทอผ้าหรือประวัติอาชีพอื่น ๆ เป็นต้น แต่ก่อนจะเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้สอนจะต้องเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะเป็นผู้สัมภาษณ์ก่อน เริ่มตั้งแต่การตั้งคำถาม ต้องรู้จักตั้งคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการ ตรงตามจุดประสงค์ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้สอนจะเป็นผู้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป หากมีการถอดเทปบันทึกเสียง หลังจากถอดเทป หากสามารถทำได้ควรให้ผู้บอกเล่าอ่านตรวจทานและลงนามเห็นชอบ แต่ถ้าผู้บอกเล่าเป็นผู้สูงอายุก็ต้องเป็นความรับผิดชอบของผู้สัมภาษณ์เป็นผู้รวบรวมแทน

1.5 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการนำเสนอ ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ อาจเป็นลักษณะการเล่าประสบการณ์ที่ออกภาคสนาม ขั้นตอนการทำงาน อุปสรรคในการทำงาน ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่น ๆ กิจกรรมนี้จะช่วยฝึกให้ผู้เรียน มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ แม้แต่การวิเคราะห์ข้อมูลก็อาจกระทำได้โดยการให้ผู้เรียนฟังเทปเสียงร่วมกันและวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลเหล่านั้น ว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด ทั้งนี้โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในลักษณะเดียวกับงานวิจัยนี้ ในจังหวัดอื่น ๆ ทางภาคใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมืองสงขลา ไม่ใช่เป็นเมืองเดียวที่มีความสำคัญ จังหวัดใกล้เคียง เช่น ปัตตานี นครศรีธรรมราช ชุมพร ก็มีส่วนร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเมืองสงขลา โดยเฉพาะที่ปัตตานีมีการปะทะกับทหารญี่ปุ่นที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง ในการรบครั้งที่ต้องสูญเสียแม่ทัพฝ่ายไทยที่เข้มแข็ง คือ พ.อ.ขุนอิงคยุทธบริหาร การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่ากับเป็นการสนับสนุนให้ผู้ศึกษามีความรัก ความหวงแหน ความผูกพันกับท้องถิ่นของตนยิ่งขึ้น

2.2 ผู้รับผิดชอบด้านหลักสูตร ควรกำหนดวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ในหลักสูตรวิชาเอกประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาวิชาเอกประวัติศาสตร์ได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่อาศัย

2.3 สถาบันการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ควรส่งเสริมให้มีการนำวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าไปใช้ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปตีพิมพ์เป็นแบบเรียน เผยแพร่และนำไปใช้สอน ทั้งนี้อาจปรับการสอนตามหัวข้อให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียนได้

2.4 การพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ประชาสัมพันธ์จังหวัดสงขลาหรือหน่วยงานจากองค์กรอื่น ๆ ควรนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ ตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงวีรกรรมของทหารไทยในฉากรบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

2.5 การเผยแพร่ผลงานวิจัยทางสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุในท้องถิ่น ควรตัดตอนบางส่วนของข้อมูลออกในรายการโทรทัศน์แนะนำประวัติศาสตร์เมืองสงขลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยออกอากาศเป็นตอน ๆ เพื่อเป็นการแนะนำให้รู้จักกับเมืองสงขลาในอดีต

2.6 ด้านวีรกรรมของทหารไทย หน่วยงานฝ่ายทหาร ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านทหาร โดยเฉพาะวีรกรรมของทหารฝ่ายไทยที่พร้อมเพียงในการสละชีพเพื่อชาติ ยุทธศาสตร์การรบที่สามแยกสำโรง ตลอดจนการตั้งรับทหารญี่ปุ่นที่ควนแม่เตยและบ้านน้ำน้อย หรือเขabanไคนาง

